

Clarice Lispector

La passió segons G.H.

Traduït per
Josep Domènech Ponsatí

CLUB EDITOR
BARCELONA

ALS POSSIBLES LECTORS

Aquest llibre és com qualsevol altre llibre. Però estaria contenta si només el llegissin persones amb l'ànima ja formada. Aquelles que saben que l'acostament, sigui al que sigui, es fa gradualment i dolorosament, travessant fins i tot l'espai oposat d'aquell a què volem acostar-nos. Aquelles persones que (només elles) entendran sense pressa que aquest llibre no treu res a ningú. A mi, per exemple, el personatge G. H. em va anar donant a poc a poc una alegria difícil. Al cap i a la fi, però, una alegria.

C. L.

A complete life may be one ending in so full
identification with the non-self that there is
no self to die.

BERNARD BERENSON

———— busco, busco. Intento entendre-ho. Intento donar a algú el que he viscut i no sé pas a qui, però no vull quedar-me amb el que he viscut. No sé què fer-ne, del que he viscut, em fa por aquesta desorganització profunda. No confio en el que m'ha passat. ¿M'ha passat alguna cosa que jo, pel fet de no saber com viure-la, he viscut com una altra cosa? D'això voldria dir-ne “desorganització”, i em sentiria segura si m'hi aventurés, perquè després sabria cap a on tornar: cap a l'organització anterior. M'estimo més dir-ne “desorganització”, perquè no em vull confirmar en el que he viscut: en la confirmació de mi mateixa perdria el món tal com el tenia, i sé que no estic capacitada per a cap altre món.

Si em confirmo i em considero veritable estaré perduda, perquè no sabré on encabir la meva nova manera de ser. Si persisteixo en les meves visions fragmentàries, el món sencer s'haurà de transformar perquè jo hi pugui cabre.

He perdut alguna cosa que m'era essencial, i que ja no me n'és. No m'és necessària, com si hagués perdut una tercera cama que fins ara no em deixava caminar però que em permetia ser un trípod estable. He perdut aquesta tercera cama. I he tornat a ser una persona que no he sigut mai. He tornat

a tenir el que mai no he tingut: només dues cames. Sé que tan sols amb dues cames puc caminar. Però l'absència inútil de la tercera em fa falta i m'espanta, era la que feia de mi una cosa trobadissa per mi mateixa, i sense que calgués haver-me de buscar.

¿Estic desorganitzada perquè he perdut el que no necessitava? En aquesta meva nova covardia (la covardia és el més nou que m'ha passat, és la meva gran aventura, aquesta meva covardia és un espai tan ampli que només una gran valentia em porta a acceptar-la), en aquesta meva nova covardia, que és com despertar-se al matí a casa d'un estrany, no sé si m'atreviré simplement a fer-hi cap. És difícil perdre's. És tan difícil que probablement m'empescaré de seguida una manera de trobar-me, encara que trobar-me sigui de nou la mentida de què visc. Fins ara trobar-me era tenir una idea de persona i engalzar-m'hi: jo m'encarnava en aquesta persona organitzada i ni tan sols sentia el gran esforç de construcció que era viure. La idea que jo tenia de persona em venia de la tercera cama, de la que em plantava a terra. ¿I ara, però? ¿Seré més lliure?

No. Sé que encara no sento lliurement, que torno a pensar perquè el meu objectiu és trobar, i que per seguretat anomenaré "trobar" el moment en què descobreixi una via de sortida. ¿Per què no tinc coratge per trobar una via d'entrada i prou? Oh, sí, sé que he entrat. Però m'he esporuguit perquè no sé on va a parar aquesta entrada. I mai de la vida no m'havia deixat endur sense saber cap a què.

Ahir, però, vaig perdre durant hores i hores el meu muntatge humà. Si fos prou valenta, continuaria perduda igual.

Però em fa por el que és nou i em fa por viure el que no entenc. Vull tenir sempre la garantia de, com a mínim, pensar que ho entenc, no sé lliurar-me a la desorientació. ¿Com s'explica que la meva por més gran sigui justament amb relació al fet de ser? I, amb tot, no hi ha cap altre camí. ¿Com s'explica que la meva por més gran sigui justament anar vivint el que vagi passant? ¿Com s'explica que no suporti adonar-me'n, només perquè la vida no és el que em pensava sinó una altra cosa... com si abans hagués sabut el que era! ¿Per què adonar-me'n em provoca aquesta desorganització?

Quina desil·lusió! ¿Però desil·lusió de què, si, sense ni tan sols sentir, a penes suportava la meva organització tot just construïda? Potser la desil·lusió és la por de deixar de pertànyer a un sistema. S'hauria de dir així: ell és molt feliç perquè finalment s'ha desil·lusionat. El que jo era abans no era bo per a mi. Però era d'aquest no-bo que jo havia organitzat el millor: l'esperança. Del meu propi mal havia creat un bé futur. ¿La por que tinc ara és que la meva nova manera de ser no tingui sentit? ¿Però per què no em deixo guiar pel que està passant? Hauré de córrer el risc sagrat de l'atzar. I substituiré el destí per la probabilitat.

Malgrat tot, les descobertes de la infantesa ¿s'hauran produït com en un laboratori, on es troba el que es troba? ¿Ha estat com a adulta, doncs, que he tingut por i he creat la tercera cama? Com a adulta, però, ¿tindré el coratge infantil de perdre'm? Perdre's vol dir anar trobant i no saber què fer amb el que un troba. Les dues cames que caminen, ja sense la tercera que reté. I jo vull que em retinguin. No sé pas què fer-ne, de l'aterridora llibertat que pot destruir-me. Però mentre

estava presa, ¿estava contenta? ¿O bé hi havia (i hi era) aquella cosa artificiosa i inquietant, en la meua rutina feliç de presonera? ¿O hi havia (i hi era) aquella cosa que palpitava, a la qual jo estava tan avesada que creia que palpitava era ser una persona? ¿Sí? També, també.

M'espanto molt quan m'adono que durant hores he perdut la meua formació humana. No sé si en tindrè cap altra per substituir la que he perdut. Sé que hauré d'anar amb compte de no fer servir furtivament una nova tercera cama, que em reneix tan ràpid com l'herba, i també de no anomenar "una veritat" aquesta cama protectora.

Però és que tampoc no sé quina forma donar al que m'ha passat. I sense donar-li una forma, res no existeix en mi. I... ¿i si la realitat és que res no ha existit? ¿És possible que no m'hagi passat res? Només puc comprendre el que em passa, però només passa el que comprenc. ¿Què en sé, de tota la resta? La resta no ha existit. Potser res no ha existit! ¿És possible que només s'hagi produït una lenta i gran dissolució? ¿I que la meua lluita contra aquesta desintegració sigui aquesta: la d'intentar donar-li ara una forma? Una forma circumda el caos, una forma afaïçona la substància amorfa. La visió d'una carn infinita és la visió dels bojós, però si tallo la carn i en reparteixo els trossos per dies i segons la gana, aleshores deixarà de ser la perdició i la follia. Tornarà a ser la vida humanitzada.

La vida humanitzada. Jo havia humanitzat massa la vida. ¿Com ho he de fer, ara, però? ¿M'he de quedar amb la visió completa, encara que això signifiqui tenir una veritat incomprendible? ¿O bé dono una forma al no-res, i aquesta serà la

meva manera d'integrar en mi la meva pròpia desintegració? Estic molt poc preparada per entendre-ho. Abans, sempre que ho havia intentat, els meus límits em donaven una sensació física d'incomoditat, en mi qualsevol principi de pensament topa immediatament amb el front. De seguida em veia obligada a reconèixer, sense cap queixa, els aüts de la meva poca intel·ligència, i desfeia el camí. Sabia que estava condemnada a pensar poc, raciocinar em restringia a la meua pell. ¿Com podia inaugurar el pensament en mi? I potser només el pensament em salvaria. La passió em fa por.

Ja que he de salvar el dia de demà, ja que he de tenir una forma perquè no tinc força per continuar desorganitzada, ja que inevitablement necessitaré enquadrar la monstruosa carn infinita i tallar-la a trossos assimilables per la mida de la meua boca i per la mida de la visió dels meus ulls, ja que inevitablement sucumbiré a la necessitat de forma que ve de la meua basarda d'estar delimitada, que com a mínim tingui el coratge de deixar que aquesta forma es formi tota sola com una crosta que s'endureix per si mateixa, la nebulosa de foc que es refreda a terra. I que tingui el gran coratge de resistir a la temptació d'inventar una forma.

Aquest esforç que faré per deixar pujar a la superfície un sentit, sigui quin sigui, aquest esforç seria molt més fàcil si fes veure que escric per a algú.

Però temo començar a escriure per poder ser entesa per algú imaginari, temo començar a "tenir" un sentit, amb la mateixa mansa follia que fins ahir era la meua manera sanitosa de tenir cabuda en un sistema. ¿Hauré de tenir el coratge de fer servir un cor desprotegit i d'anar parlant per al no-res

o per a ningú? Així com una criatura pensa per al no-res. I córrer el risc de ser esclafada per l'atzar.

No entenc el que he vist. I realment no sé si ho he vist, perquè els meus ulls han acabat no diferenciant-se de la cosa vista. Tan sols per un inesperat tremolor de línies, tan sols per una anomalia en la continuïtat ininterrompuda de la meva civilització, he experimentat per una dècima de segon la mort vivificadora. La fina mort que m'ha fet grapejar el teixit prohibit de la vida.

És prohibit dir el nom de la vida. I he estat a punt de dir-lo. M'ha costat molt d'esforç desempallegar-me del seu teixit: això seria la destrucció dintre meu de la meva època.

Potser el que m'ha passat és una comprensió. I, si vull ser veritable, he de continuar sense estar a la seva altura, he de continuar sense entendre-la. Tota comprensió sobtada s'assembla molt a una incomprensió aguda.

No. Tota comprensió sobtada és finalment la revelació d'una incomprensió aguda. Tot moment de trobar implica perdre's a si mateix. Potser m'ha succeït una comprensió tan total com una ignorància, i en sortiré intocada i innocent com abans. Qualsevol coneixement meu no estarà mai a l'altura d'aquesta comprensió, ja que viure és només l'altura a què puc arribar: el meu únic nivell és viure. L'única cosa és que ara, ara sé un secret. Que ja estic oblidant, ah, sento que ja l'estic oblidant...

Per tornar-lo a saber ara hauria de tornar a morir. I saber potser serà l'assassinat de la meva ànima humana. I no ho vull, no ho vull. Encara em podria salvar si em lliurés a la nova ignorància, això seria possible. Perquè al mateix temps que lluito

per saber, la meva nova ignorància, que és l'oblit, s'ha tornat sagrada. Soc la vestal d'un secret que ja no sé quin és. I estic al servei del perill oblidat. He conegut el que no puc entendre, la boca m'ha quedat segellada, i ara només tinc els fragments incomprensibles d'un ritual. Encara que per primer cop senti que el meu oblit ha arribat per fi al nivell del món. Ah, ni tan sols vull que m'expliquin allò que per ser explicat hauria de sortir de si mateix. No vull que m'expliquin el que necessitaria de nou la validació humana per ser interpretat.

La vida i la mort han estat meves, i jo he sigut monstruosa. El meu coratge ha estat el d'un somnàmbul que senzillament avança. Durant les hores de perdició vaig tenir el coratge de no escriure ni organitzar. I sobretot el de no preveure. Fins aleshores no havia tingut el valor de deixar-me guiar pel que no conec i en direcció al que no conec: les meves previsions condicionaven d'entrada el que veuria. No eren les antevisions de la visió: tenien la mida de l'esment que jo hi posava. Les meves previsions em feien el món més tancat.

Fins que durant unes quantes hores ho vaig deixar córrer. I, per Déu, vaig rebre el que no volia. No vaig caminar al llarg d'una vall fluvial: sempre havia pensat que trobar seria fèrtil i humit com les valls fluvials. No comptava pas amb aquesta gran discordança.

¿Per poder continuar sent humana el meu sacrifici serà el d'oblidar? Ara sabré reconèixer en la cara normal d'algunes persones que elles han oblidat. I ja no saben que han oblidat el que han oblidat.

Jo he vist. I sé que he vist perquè no he donat cap sentit al que he vist. Sé que he vist perquè no ho entenc. Sé que he vist

perquè el que he vist no serveix per a res. Escolta, hauré de parlar perquè no sé què fer-ne, d'haver viscut. Encara pitjor: no vull el que he vist. El que he vist destrossa la meva vida de cada dia. Perdona que t'ho doni, m'hauria agradat veure alguna cosa millor. Agafa el que he vist, deslliura'm de la meva visió inútil, del meu pecat inútil.

Estic tan espantada que només podré acceptar que m'he perdut si imagino que algú em dona la mà.

Donar la mà a algú sempre ha sigut el que he esperat de l'alegria. Molt sovint, abans d'adormir-me —en aquesta petita lluita per no perdre la consciència i entrar en un món més gran—, molt sovint, abans de tenir el valor d'anar cap a la grandesa del son, faig veure que algú em dona la mà, i aleshores faig cap, faig cap a l'enorme absència de forma que és el son. I quan tot i així no tinc prou coratge, somio.

Anar cap al son s'assembla molt a la manera que tinc ara d'anar cap a la meva llibertat. Lliurar-me al que no entenc serà posar-me al caire del no-res. Serà només fer la viu-viu, i com una cega perduda enmig del camp. Aquesta cosa sobrenatural que és viure. El viure que jo havia domesticat per tornar-lo familiar. Aquesta cosa valenta que serà lliurar-me, i que és com donar la mà a la mà embruixada de Déu, i entrar per aquesta cosa sense forma que és un paradís. Un paradís que no vull!

Pel que fa a escriure i parlar, hauré de fer veure que algú m'agafa la mà.

Oh, almenys al principi, almenys al principi. Així que me'n pugui estar aniré tota sola. De moment necessito agafar-te

la mà, encara que no pugui inventar-te una cara, ni uns ulls, ni una boca. Aquesta mà amputada, però, no m'espanta. És una invenció que prové d'una idea de l'amor com si la mà estigués realment lligada a un cos que, si no el veig, és per incapacitat d'estimar més. No soc capaç d'imaginar una persona sencera perquè no soc una persona sencera. ¿I com puc imaginar una cara si no sé quina expressió ha de tenir? Així que pugui prescindir de la teva mà calenta aniré tota sola i amb horror. L'horror serà la meva responsabilitat fins que es completi la metamorfosi, i fins que l'horror es transformi en claredat. No la claredat que neix d'un desig de bellesa i moralisme, com em proposava abans fins i tot sense saber-ho, sinó la claredat natural del que existeix, i és aquesta claredat natural la que m'esglaia. Encara que sàpiga que l'horror soc jo davant les coses.

De moment invento la teva presència, de la mateixa manera que un dia tampoc no sabré arriscar-me a morir tota sola (perquè morir és un risc molt gran), no sabré passar cap a la mort i posar el primer peu en la primera absència de mi mateixa. També en aquesta hora última i tan primera inventaré la teva presència desconeguda i amb tu començaré a morir fins a poder aprendre tota sola a no existir, i aleshores t'alliberaré. De moment no deixo que te'n vagis, i la teva vida desconeguda i calenta és la meva única i íntima organització, jo que sense la teva mà ara em sentiria lliure en la mida enorme que he descobert. ¿En la mida de la veritat?

Passa que la veritat no m'ha fet mai cap sentiment. La veritat no em fa cap sentiment! És per això que la temia i la temo. Desemparada, t'ho entrego tot perquè en facis una cosa alegre.

¿T'espantaré i et perdré només perquè et parlo? Però si no parlo em perdré, i si em perdo et perdré.

La veritat no té cap sentit, la grandesa del món m'encongeix. Allò que probablement he demanat i finalment he tingut m'ha deixat mancada de tot, com una criatura que vagareja sola per la terra. Tan necessitada que només l'amor de tot l'univers em podria consolar i satisfer, només un amor tan gran que la pròpia cèl·lula-ou de les coses vibrés amb el que anomeno "amor". Allò que tan sols anomeno sense saber com se diu.

¿El que he vist és amor? ¿Però quin amor és aquest tan cec com el d'una cèl·lula-ou? ¿És això? ¿Aquell horror era amor? Un amor tan neutre que... no, encara no vull dir-m'ho, dir-ho ara seria precipitar un sentit, com qui es queda immòbil de seguida amb la seguretat paralitzadora d'una tercera cama. ¿O només ajorno el moment de parlar? ¿Per què no dic res i només guanyo temps? Per por. Em cal valor per aventurar-me en una temptativa de concreció del que sento. És com si tingués una moneda i no sabés de quin país és.

Em caldrà valor per fer el que faré: dir. I arriscar-me a l'enorme sorpresa que sentiré amb la pobresa de la cosa dita. Tan bon punt la digui hauré d'afegir: no és això, no és això! Però també cal no tenir por de fer el ridícul, sempre he preferit el menys al més per por de fer el ridícul: resulta que també hi ha el suplici del pudor. Ajorno el moment de parlar amb mi mateixa. ¿Per por?

I perquè no tinc res a dir.

No tinc res a dir. ¿Per què no callo, doncs? Si no forço la paraula, però, les onades de la mudesa m'engoliran per sem-

pre. La paraula i la forma seran el tauló on suraré sobre onades de mudesa.

I si ajorno començar també és perquè no tinc guia. El relat d'altres viatgers m'ofereix pocs detalls sobre el viatge: totes les informacions són terriblement incompletes.

Noto que una primera llibertat es va apoderant a poc a poc de mi. El cas és que fins avui no he temut tan poc la falta de bon gust: he escrit "onades de mudesa", cosa que abans no hauria fet perquè sempre he respectat la bellesa i la seva moderació intrínseca. He dit "onades de mudesa", el cor se m'inclina amb humilitat, i ho accepto. ¿He perdut definitivament tot un sistema de bon gust? ¿És aquest el meu únic guany? Quant de temps he hagut de viure presonera per sentir-me ara més lliure pel sol fet de no tenir por de la falta d'estètica... Encara no puc endevinar què més he guanyat. A poc a poc, qui sap, ho aniré veient. De moment el primer plaer tímid és el de constatar que he perdut la por al que és lleig. I aquesta pèrdua és d'una gran bondat. És ben dolça.

Vull saber què més he guanyat perdent. De moment no ho sé: només viuré si em revisc.

¿Però de quina manera reviure'm? Si no tinc cap paraula natural per dir, ¿hauré de fer la paraula com si creés el que m'ha passat?

Crearé el que m'ha passat. Senzillament perquè viure no es pot explicar. Viure no és vivible. Hauré de crear sobre la vida. I sense mentir. Crear sí, mentir no. Crear no és imaginar, sinó córrer el gran risc de posseir la realitat. Entendre és una creació, l'única que tinc. Amb esforç hauré de traduir senyals de telègraf. Traduir el desconegut a una llengua que

desconec, i sense ni tan sols entendre per a què serveixen els senyals. Parlaré en aquest llenguatge somnàmbul que si estigués desperta no seria llenguatge.

Fins a crear la veritat del que m'ha passat. Ah, serà més un grafisme que una escriptura, perquè busco més una reproducció que no pas una expressió. Cada cop necessito menys expressar-me. ¿Això també ho he perdut? No, fins i tot quan feia escultures intentava només reproduir, i només amb les mans.

¿Em podré entre la mudesa dels senyals? Sí, perquè sé com soc: mai no he sabut veure sense necessitar immediatament alguna cosa més. Sé que m'horroritzaré com una persona cega que obrís els ulls i hi veiés. ¿Però que veiés què? Un triangle mut i incomprensible. ¿Aquesta persona podria deixar de considerar-se cega només perquè pot veure un triangle incomprensible?

Jo em pregunto: si miro la foscor amb una lent, ¿veuré la foscor i prou? La lent no penetra la foscor, només la revela encara més. I si miro la claror amb una lent em sobtarà veure només una claror més gran. Puc veure-hi, però estic tan cega com abans, perquè he vist un triangle incomprensible. A menys que jo també em transformi en el triangle que reconeixerà en el triangle incomprensible la meua pròpia font i repetició.

Ho estic ajornant. Sé que tot el que dic és només per ajornar-ho: per retardar el moment en què hauré de començar a dir, tot i saber que no tinc res més a dir. Estic ajornant el meu silenci. Però ara, menyspreant la paraula, potser per fi podré començar a parlar.

Els senyals de telègraf. El món eriçat d'antenes, i jo captant-ne el senyal. Només en podré fer la transcripció fonètica. Fa tres mil anys vaig embogir, i el que en va quedar van ser fragments fonètics de mi mateixa. Estic més cega que abans. Sí, he obert els ulls. Els he obert i m'he esporuguit amb la veritat brutal d'un món on l'horror més gran és que està tan viu que, per admetre que estic tan viva com ell —i el meu pitjor descobriment és que ho estic—, hauré d'eleva la meva consciència de vida exterior fins al punt de cometre un crim contra la meua vida personal.

Per a la meua anterior moralitat profunda —la meua moralitat era el desig d'entendre, i com que jo no entenien ordenava les coses a la meua manera; només ahir i avui he descobert que sempre he estat profundament moral: només admetia la finalitat—, per a la meua profunda moralitat anterior, haver descobert que estic tan cruament viva com aquesta llum crua que ahir vaig aprendre, per a aquella meua moralitat, la glòria dura d'estar viva és una cosa horrorosa. Abans vivia en un món humanitzat, però el que és purament viu ha destruït la moralitat que tenia?

El que passa és que un món completament viu té la força d'un Infern.